

ДИНАМІКА ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ЛЮБОХИНЕЦЬ Л.С.

lubohinets@ukr.net

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економічної теорії

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

ЗАБУРМЕХА Л. І.

магістр

кафедра маркетингу та торговельного підприємництва

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

КАРАПІЩЕНКО Л.В.

магістр

кафедра маркетингу та торговельного підприємництва

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

В сучасних умовах розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, становлення цифрової економіки та проведення digital-трансформації суспільства створення сприятливого інвестиційного середовища стає основою підвищення конкурентоспроможності країни. Проблема інвестування в Україні є однією з найважливіших, проте залишаються недостатньо вивченими риси, притаманні попереднім та сучасним станам розвитку інтернаціоналізації господарських процесів і обставин в практиці залучення іноземних інвестицій в національну економіку. За даними Держстату

у 2017 році в економіку України іноземними інвесторами було внесено лише 1871,2 млн дол. прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що на 57,5% менше ніж у 2016 році (4 млрд 405,8 млн грн.) (рис.1.). Востаннє таке падіння було зафіксоване в 2014 році, коли надходження інвестицій знизилося на 55,1% і склали 2,5 млрд доларів. Щоправда, наступного року було відзначено значне зростання – на 53,5%, до 3 млрд 763,7 млн грн. За останні вісім років пік вкладення в Україну іноземних інвестицій припав на 2011 рік, коли вливання в економіку склали більш ніж 6 млрд доларів. Нажаль протягом останніх років розмір інвестицій в Україну не зміг наблизитись до такого рівня інвестування. За перші півроку 2018-го приплив іноземних інвестицій в Україну склав 1,3 млрд доларів.

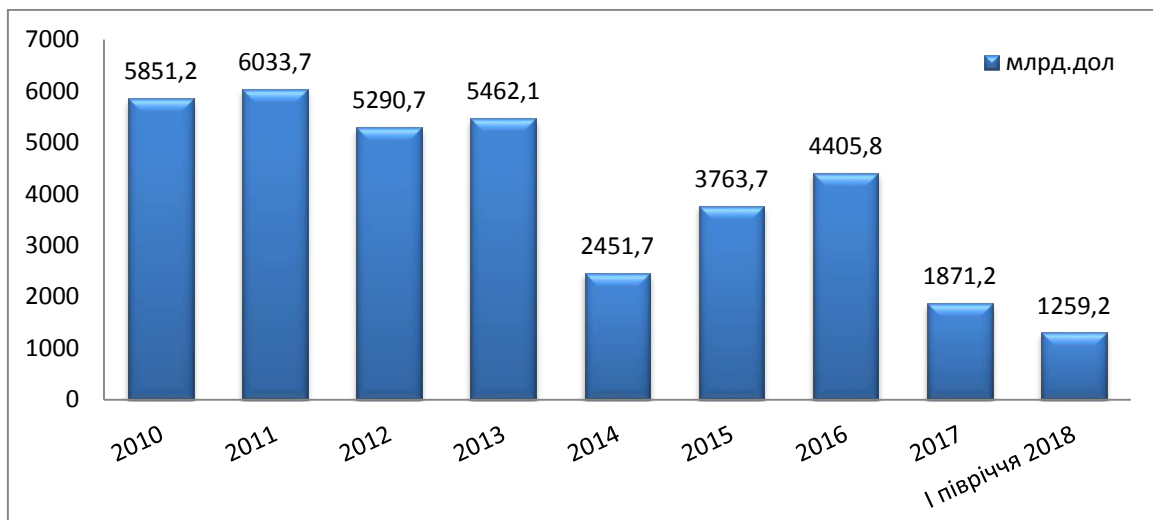

Рис.1 Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну [1]

До основних країн-інвесторів 2017 року відносять Кіпр – 27% (506 млн.дол.), Російська Федерація – 21,2% (395,9 млн.дол.), Нідерланди – 14% (262,5 млн.дол.), Велика Британія – 11,3% (211,7 млн.дол.), Німеччина – 6,4% (119,3 млн.дол.). Лідерами інвестування в першому півріччі 2018 році залишилися Кіпр, Нідерланди, Німеччина та Великобританія, а також до основних інвесторів приєдналися Польща, Франція, Туреччина, Угорщина, Японія. На долю ЄС припадає 75% нових потужностей, введених за рахунок приватно-інвестиційного партнерства. З країн ЄС у 2017 році в Україну

надійшло 1244 млн дол. прямих іноземних інвестицій (ПІІ), в той час як з інших країн світу - \$627,2 млн. дол. [1, 2]

В основному інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Так, станом на 01.01.2018 найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1% (647,5 млн грн.) та підприємств промисловості – 27,3% (523,4 млн. грн.), в оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспорту було вкладено 178,4 млн. грн., в операції з нерухомістю – 117,9 млн грн. [2]. В першому півріччі 2018 року найбільший відсоток іноземних інвестицій було вкладено в сферу фінансової та страхової діяльності 59,6% (750,5 млн.грн.), оптової та роздрібною торгівлі – 9,6% (120,5 млн.грн.). При цьому знизилось інвестування в розвиток промислових підприємств до рівня 8,2% (102,7 млн.грн) та операцій з нерухомістю - 5,9% (74,8 млн.грн.) [2].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у 2017 році залишаються: промисловість – 33,1%, будівництво – 12,3%, сільське, лісове та рибне господарство – 14,0 %, інформація та телекомунікації – 4,1%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,0%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,7%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 7,4% (рис.2) [3].

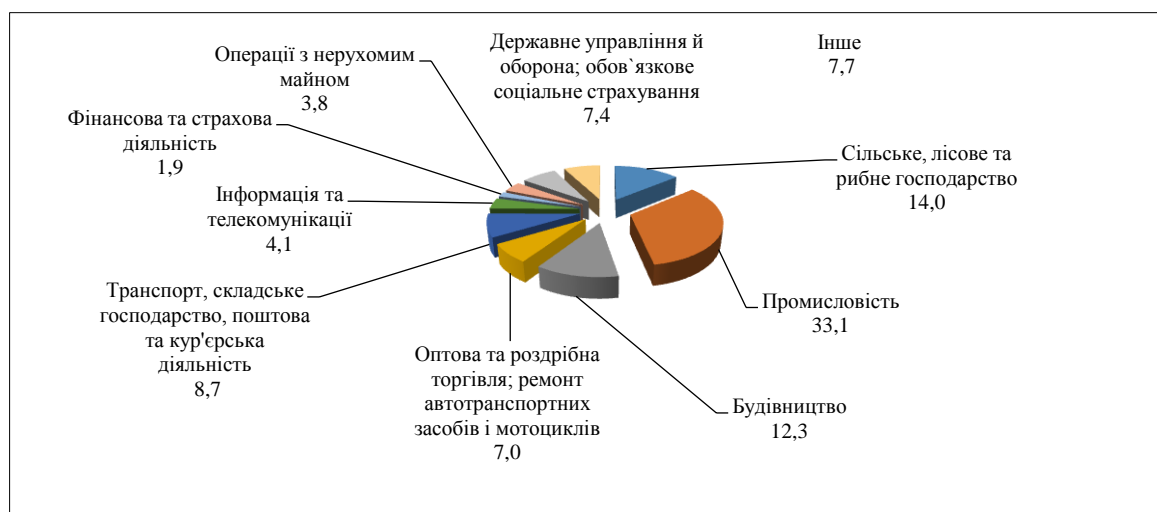

Рис. 2 - Розподіл освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності (у % до загального обсягу) [3].

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, виступають власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2017 році освоєно 69,9 відсотка капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 5,3 відсотка. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 12,7 відсотка капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 1,4 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 7,8 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,9 відсотка (рис.3) [3].

Рис. 3 - Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, % [3]

Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках впливає на внутрішню ситуацію країни. Так, у рейтингу Doing Business 2018 Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (піднялась з 140-го на 35-те місце) по компоненту «одержання дозволів на будівництво» — завдяки зменшенню пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по «сплаті податків» за зменшення та уніфікацію ставки ЄСВ. Також, слід відзначити, що Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підтвердило довгостроковий рейтинг дефолту емітента України в іноземній і національній валютах на рівні «В» зі

стабільним прогнозом. На думку агентства, на рейтинги України негативно впливає слабка зовнішня ліквідність, а також високі потреби в зовнішньому фінансуванні, обумовлені погашенням суверенних боргів і структурними слабкостями в сфері банківського сектора, інституційних обмежень, політичних і геополітичних ризиків. Водночас Fitch зазначає підвищення надійності й узгодженості політики, поліпшення макроекономічної стабільності, скорочення держборгу і міжнародну підтримку. В свою чергу Міжнародне рейтингове агентство S&P Global Ratings також підтвердило довгострокові й короткострокові суверенні кредитні рейтинги України за зобов'язаннями в іноземній і національній валюті на рівні «B-/B» зі стабільним прогнозом [4]. У рейтингу агентства Moody's Investors Service Україна покращила свій кредитний рейтинг в міжнародному економічному списку. Він змінився з Саа3 до Саа2, що означає зміна прогнозу зі «стабільного» на «позитивний». На покращення показників вплинуло проведення структурних реформ в Україні, що допомогло країні впоратися з борговим навантаженням і поліпшити позиції на зовнішніх ринках [5].

Крім того, у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності GCI-2017-2018 (The Global Competitiveness Index) Україна покращила свої позиції на 4 пункти і зайняла 81 місце серед 137 країн світу, які досліджувались (у ГІК 2016/2017 – 85 місце серед 138 країн) [6]. Зазначимо, що минулого року Україна втратила свої позиції в цьому рейтингу й посіла 85 місце. Ще в 2015-му вона була 79-та, а 2014-го – 76-та.

16 жовтня 2018 року Всесвітнім економічним форумом оприлюднено звіт Global Competitiveness Index 4.0 у 2018 році, розрахованим спільно з Євразійським інститутом конкурентоспроможності та консалтинговою компанією Strategy Partners за новою методологією щорічного оцінювання Глобального рейтингу конкурентоспроможності країн світу, що не дає можливості співставляти позиції країн з минулорічними даними. За результатами рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності 4.0, ТОР-10 країнами-лідерами з найбільш продуктивними економіками стали США,

Сінгапур, Німеччина, Швейцарія, Японія, Нідерланди, Гонконг, Великобританія, Швеція і Данія. Польща знаходиться на 37 місці, Словаччина - 41, Росія – на 43, Угорщина - 48, Румунія - 52, Туреччина - 61, Грузія – 66, Молдова - 88. Україна посіла 83 місце - у неї слабо розвинені інститути, вкрай нестійкі фінансова система і макроекономічні показники (Рис.4).

Рис. 4 – Позиції країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 4.0 у 2018 році [6]

За новою методологією Індекс глобальної конкурентоспроможності вимірює готовність країн до четвертої промислової революції, охоплює 140 країн, конкурентоспроможність яких оцінюється за 98 індикаторами (в попередньому рейтингу їх було 114), згрупованими за 12-ма компонентами – драйверами продуктивності, що формують конкурентоспроможність країни. Серед яких якість інститутів, стан інфраструктури, проникнення ІТ і сучасних комунікацій, макроекономічна стабільність, споживчий ринок, фінансова система, ринок праці, розмір внутрішнього ринку, здоров'я, освіти і навички, динаміка бізнес-розвитку, здатність до інновацій. За новою методологією у порівнянні з попереднім роком позиції України погіршились в 11 компонентах, і тільки в одному (Динаміка бізнесу) зафіксовано позитивну динаміку. Найбільше балів Україна отримала за такими компонентами як Кваліфікація і

навички (46-те місце), Ємність (розмір) ринку (47-ме місце), Інфраструктура (57-ме місце) та Інноваційна спроможність (58-ме місце) (Табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг України за складовими Індексу глобальної конкурентоспроможності 4.0 у 2018 році [6,7]

№п/п	Компоненти – драйвери продуктивності	Бали (max - 100)	Позиція в рейтингу (зі 140 країн)	Країни-лідери
1	Інституції	46,3	110	Нова Зеландія
2	Інфраструктура	70,1	57	Сінгапур
3	Впровадження інформаційних та телекомунікаційних технологій	51	77	Корея
4	Макроекономічна стабільність	55,9	131	Одночасно 31 країна (в тому числі Польща)
5	Здоров'я	72	94	Одночасно 4 країни
6	Кваліфікація і навички	68,9	46	Фінляндія
7	Ринок товарів	55,3	73	Сінгапур
8	Ринок праці	59,5	66	США
9	Фінансова система	48,7	117	США
10	Ємність (розмір) ринку	62,7	47	Китай
11	Динаміка бізнесу	55,3	86	США
12	Інноваційна спроможність	39	58	Німеччина

Незважаючи на зміну методології розрахунку Індексу глобальної конкурентоспроможності конкурентна позиція України залишається нестабільною та не на високому рівні. За результатами аналізу, у нас все відносно добре із навиками та креативністю, але є значні проблеми з інституціями, макроекономічною стабільністю, розвитком фінансової системи, а на додаток політика нинішнього уряду позбавила Україну ще однієї традиційної конкурентної переваги — гнучкості ринку праці. Залишаються потенціалом для зростання економіки інновації та інвестиційна спроможність [8, с.58-59].

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного

клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Привабливість для інвестиційної та бізнес-активності розглядається за допомогою показника легкості ведення бізнесу, що оцінює регуляторний клімат в країні, або як впроваджуються зміни в законодавство для поліпшення умов для підприємницької діяльності. В жовтні 2018 року Світовий банк оприлюднив рейтингові позиції країн за легкістю ведення бізнесу. Україна піднялася на 5 позицій у порівнянні з минулорічним рейтингом та посідає 71 сходинку серед 190 країн світу, набравши 68,25 бали зі 100 можливих. Серед факторів, що позитивно вплинули на рейтинг виділяють «Міжнародну торгівлю» (піднялися з 119 місця минулого року до 78 позиції в цьогорічному рейтингу) і «Захист міноритарних акціонерів» (з 81 на 72 місце). Також наша держава спростила процедуру вирішення спорів щодо виконання контрактів – за цими показником Україна піднялася на 57 позицію (в рейтингу 2017 року вона займала 82 місце). Незначні покращення також помітні за такими показниками, як реєстрація власності, бізнесу і відновлення платоспроможності. Таким чином, за період з 2014 по 2018 роки Україна піднялася в рейтингу на 24 позиції. Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я [8, с.59].

Проблема інвестування в Україні є однією з актуальних. Залишаються недостатньо вивченими риси, притаманні попереднім та сучасним станам розвитку інтернаціоналізації господарських процесів і обставин, які необхідно враховувати в практиці залучення іноземних інвестицій в економіку України. Також залучення іноземних інвестицій є необхідною умовою прискорення темпів економічного розвитку України, що стимулює промислове виробництво,

умови стійкого і швидкого економічного росту і збільшення рівня суспільного добробуту в країні.

Отже, для покращення інвестиційної привабливості Українських підприємств слід сформувавши стабільну державну політику у сфері іноземного інвестування, яка буде доцільною й у довгостроковій перспективі. Необхідним елементом також є розробка та впровадження обґрунтованої державної стратегії залучення іноземних інвестицій, врахувавши при цьому основну мету та пріоритети розвитку національної економіки. Забезпечити сталий економічний розвиток та закріпити конкурентоспроможну позицію на світовій арені здатен правильний та раціональний розподіл іноземних інвестицій. Традиційними та досить ефективними діями залишаються зниження податкового навантаження, боротьба з корупцією, боротьба з інфляцією, зниження рівня безробіття, вдосконалення законодавства, детінізація економіки, розвиток інновацій та цифровізація економіки.

Використана література

1. Скільки іноземних інвестицій надійшло в Україну в 2010-2018 роках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografika/ekonomika/skilky-inozemnyh-investyczij-nadijshlo-ukrayinu-2010-2018-rokax>
2. Іноземні інвестиції в Україні: скільки за 7 років вклали в економіку [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/09/infografika/ekonomika/inozemni-investycziyi-ukrayini-skilky-7-rokiv-vklaly-ekonomiku>
3. Інвестиційна діяльність в Україні у 2017 році // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. У Fitch оцінили кредитний рейтинг України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/v-fitch-ocenili-kreditnyu-reyting-ukrainy-1183706.html>

5. Moody's підвищило рейтинг України і дало позитивний прогноз [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-41060170>

6. Позиція України за всіма компонентами індексу глобальної конкурентоспроможності – 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/rubryka-cikavo-znaty-pozyciyi-ukrayiny-za-vsima-komponentamy-indeksu-globalnoyi>

7. Чи була перемога? Як Україні вдалося вирости в рейтингу конкурентоспроможності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/10/17/641672/>

8. Любохинець Л.С., Дубік І.В. Проблеми та шляхи покращення конкурентоспроможності економіки України // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки – 2018. - №5, т.1. – С.54-61